

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Francisci Baconi Baronis de Verulamio, Vice-Comitis S. Albani, Summi Angliæ Cancellarii, Opera omnia, Quæ extant: Philosophica, Moralia, Politica, Historica ...

Bacon, Francis

Francofvrti ad Moenvm, 1665

Cap. I. Partitio Ethicæ, in doctrinam de exemplari, & Georgica animi.
Partitio exemplaris (scilicet boni) in bonum simplex, & bonum comparatum. Partitio boni simplicis, in bonum individuale, & bonum ...

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10497643-5

coniicere in unum cumulum, sine ipso, & intentione, sunt omnino diversa. Exempli gratia, Secretarius aliquis Regis aut Reipubl. in museo chartas suas ita procul dubio distribuit, ut quæ similis sint Naturæ, simul componat, veluti fœdera seorsum, seorsum mandata; literas ab Exteris, literas domæsticæ, & similia, seorsim omnia. Contra, in serinio aliquo particulari, illas simul componit, quas licet diversi generis sunt, simul tamen usui fore existimet; Sic nimirum in hoc universali scientiæ Repofitorio nobis, pro natura rerum ipsarum, *partitiones* erant instituenda: cum tamen, si particularis aliqua Scientia fuisset pertractanda, *Partitiones*

fuissimus secuti, usui & praxi potius accommodatas. Altera necessitas partitiones mutandi est, quia *Desideratorum* ad Scientias adjectio, & eorum cum reliquis in integrum corpus redactio, etiam, per consequentiam, *Scientiarum* ipsarum partitiones transtulit. Nam (demonstrationis gratia) esto, quod artes, quæ habentur, rationem habeant Numeri 15. adjectis autem *Desideratis* Numeri 20. Dico quod partes Numeri 15. non sunt eadem partes, quæ Numeri 20. Nam partes Numeri 15. sunt 3 & 5. Partes vero Numeri 20. sunt 2, 4, 5, & 10. Itaque patet, quod hæc aliter fieri non potuerint. Atque de *Scientiis Logicis* hæc dicta sint.

FRANCISCI BACONIS DE VERULAMIO, Vice-Comitis sancti Albani, De Dignitate & Augmentis Scientiarum, LIBER SEPTIMUS.

Ad Regem suum.

CAP. I.

Partitio Ethicæ, in Doctrinam de Exemplari; & Geographica animi. Partitio Exemplaris, (scilicet Boni) in Bonum Simplex, & Bonum Comparatum. Partitio Boni Simplicis, in Bonum Individuale, & Bonum Communionis.

Peritum est (Rex optime) ad *Ethicam*, quæ *Voluntatem humanam* intuetur & tractat. *Voluntatem* gubernat recta ratio, seducit bonum apparet; *Voluntatis* stimuli affectus, ministri organa & motus voluntarii. De hac Salomon, *Ante omnia* (inquit) *custodi, Filii, cor tuum, nam inde procedunt actiones vite.* In hujus *Scientiæ* pertractatione, qui de eâ scripserunt, perinde mihi fecisse videntur, ac si quis *scribendi artem* tradere pollicitus, pulchra tantum exhibeat *exemplaria*, literarum tam simplicium quam copularum; de calamo vero *ducendo*, aut modis characteres efformandi, nihil præcipiat: Ita & isti proposuerunt nobis *exemplaria bella*, & luculenta, atque descriptiones sive imagines accuratas, *boni, virtutis, officiorum, felicitatis*, tanquam vera objecta, & scopos voluntatis & appetitus humani: Verum quomodo quis possit optime ad hos scopos (excellentes sane, & bene ab illis positos) collimare, hoc est, quibus institutis animus ad illa assequenda subigi & componi possit, aut nihil præcipiant, aut perfunctorie, & minus utiliter. Differamus, quantum libuerit, virtutes morales in animo humano esse habitualiter, non naturaliter: Distinguamus solenniter, inter spiritus generosos, & vulgus ignobile, quod illi rationum momentis, hi præmio aut pœna ducantur: Præcipiamus ingeniose, animum humanum ut rectificetur, inftar bacilli, in contrariam partem inclinationis suæ flecti oportere: Aliaque insuper hujusmodi hinc inde spargamus: Longe tamen abest, ut hæc & alia id genus, absentiam rei excusent, quam modo requirimus.

Hu jusce neglectus causam haud aliam esse reor, quam latentem illum scopulum, ad quem tot *Scientiæ* naviculæ impingentes, naufragia passæ sunt: Nimirum, quod fastidiant Scriptores velari in rebus vulgatis, & plebe iis, quæ nec satis subtiles sint

ad disputandum, nec satis illustres ad ornandum. Sane haud facile quis verbis assequatur, quantam calamitatem attulerit hoc ipsum, quod dicimus: quod homines ingenita superbia, & gloria vana, eas materias tractationum, eosque modos tractandi sibi delegerint, quæ ingenia ipsorum potius commendent, quam Lectorum utilitatibus infervant. Optime Seneca, *Nocet illis eloquentia, qui non rerum facit cupiditatem, sed sui*: Siquidem Scripta talia esse debent, ut amores documentorum ipsorum, non doctorum, excitent. Igitur recta incedunt via, qui consiliis suis id prædicare possint, quod fecit Demosthenes, atque hac clausula ea concludere, *Quæ si feceritis, non Oratorem duntaxat in presentia laudabitis, sed vosmet ipsos etiam, non ita multo post, statum rerum vestrarum meliorem.* Ego certe, (Rex optime) ut de me ipso, quod res est, loquar, & in iis quæ nunc edo & in iis, quæ in posterum meditor, Dignitatē ingenii & nominis mei (si qua sit) sapius sciens & volens proicio, dum commodis humanis inferviam: Quique Architectus fortasse in Philosophia & Scientiis esse debeam, etiam Operarius & Bajulus, & quidvis demum fio; cum haud pauca, quæ omnino fieri necesse sit, alii autem ob innatam superbiam subterfugiant, ipse sustineam, & exequar. Verum (ut ad rem redeamus) quod cœpimus dicere, delegerunt sibi Philosophi in *Ethica* massam quandam materię splendidam & nitentem, in qua potissimum vel ingenii acumen, vel eloquentiæ vigorem venditare possint. Quæ vero Practicam maxime instruunt, quandoquidem tam belle ornati non possint, maxima ex parte omiserunt.

Neque tamen debuerant Viri tam eximii desperasse de fortuna, simili ei, quam Poëta Virgilius, & sibi spondere ausus, & revera consequutus est; qui non minorem, eloquentiæ, ingenii, & eruditionis, gloriam adeptus est, in explicando observationes agriculturæ, quam *Æneæ* res gestas Hætoicæ enarrando.

Nec sum animi dubius, verbis ea vincere, magnum

Quam sit, & angustiis his addere rebus honorem.

I 2

Cette,

Certe, si serio hominibus cordi sit, non in otio scribere, quæ per otium legantur, sed vera vitam activam instruere & subornare: *Georgica* ista *animi humani* non minore in pretio apud homines haberi debebant, quam *Heroicæ* illarum effigies *virtutis, boni, & felicitatis*, in quibus tam operose est insudatum.

Partiemur igitur *Ethicam* in doctrinas principales duas; Alteram de *exemplari* sive *imagine boni*, Alteram de *regimine & cultura animi*, quam etiam partem *Georgicam animi* appellare consuevimus: Illa naturam boni describit, hæc regulas de animo ad illa conformando præscribit.

Doctrina de *exemplari* (quæ *boni naturam* intuetur & describit) bonum considerat, aut *simplex*, aut *comparatum*, aut *genera* (inquam) *boni*, aut *gradus*. In posteriore horum, disputationes illas infinitas, & speculationes circa *boni supremum gradum*, quem *felicitatem, beatitudinem, summum bonum* vocitantur, (quæ *Ethnicis* instar *Theologiæ* erant) *Christiana* tandem fides sustulit, & millas fecit. Quemadmodum enim *Aristoteles* ait, *Adolescentes posse etiam beatos esse, sed non aliter, quam, spe; eodem modo, à Christiana Fide* edocti, debemus nos omnes *minorum & adolescentum loco* statuere, ut non aliam *felicitatem* cogitemus, quam quæ in *Spe* sita est.

Liberati igitur, bonis avibus, ab hac *doctrina*, tanquam de *caelo Ethnicorum*; (Qua in parte procul dubio *elevationem naturæ humanæ* attribuerunt *maiorē* quam *cujus illa esset capax*: Videmus enim quali *Cothurno Seneca*; *Vere magnam, habere fragilitatem hominis, securitatem Dei*) *Reliqua* certe ab illis, circa *doctrinam exemplaris*, tradita, *minore aut veritatis aut sobrietatis jactura*, magna ex parte *recipere* possumus. Etenim, quod ad *naturam boni positivam & simplicem* spectat, illam certe *pulcherrime, & ad vivum*, veluti in tabulis *eximiis, depinxerunt; Virtutum & officiorum figuras, posituras genera, affinitates, partes, subiecta, provincias, actiones, dispensationes*, diligentissime sub oculis *repræsentantes*. Neque his finis: Nam hæc omnia *animō humano, magno quoque argumentorum acumine & vivacitate*, & *sualionum dulcedine*, commendarunt atque *insinuarunt*: Quin etiam (quantum *verbis præstari possit*) eadem contra *pravos & populares Errores*, & *insultus, fidelissime muniverunt*. Quatenus vero ad *naturam boni comparati*, huic rei etiam *nullo modo defuerunt*; In *constituendis trinis illis ordinibus bonorum*; in *collatione vitæ contemplativæ cum activæ, in discriminatione virtutis cum relictatione, & virtutis jam securitatem natæ, & confirmata; in consuetu & pugna honesti & utilis, in virtutum inter se libramine, nimirum cui quæque præponderet, & similibus*. Adeo ut hanc partem de *exemplari*, insigniter *excultam jam esse, & Antiquos, in ea re, mirabiles se viros præstitisse, reperiam*; Ita tamen, ut *Philosophos* longo post se *intervallo reliquerit*, quia & *strenua Theologorum diligentia*, in *officiis, & virtutibus moralibus, & casibus conscientia, & peccati circumscriptionibus pensitandis & determinandis, exercitata*.

Nihil fecius (ut ad *Philosophos redeamus*) si illi (antequam ad *populares & receptas notiones, virtutis, vitæ, doloris, voluptatis, & cæterorum, se applicassent*) *superfudissent paulisper, & radices*

ipsas boni & mali, & radicum illarum fibras indagassent; ingentem, meo iudicio lucem illis omnibus, quæ postea in inquisitionem ventura fuissent, affudissent: Ante omnia, si *naturam rerum* non minus quam *axiomata moralia* consulissent; *doctrinas* suas minus *prolixas*, magis autem *profundas reddidissent*. Quod cum ab illis, aut omnino *omissum*, aut *confuse admodum tractatum* fuerit, nos breviter *retractabimus*; & *fontes ipsos rerum morulorum* aperire & *purgare conabimur*, antequam ad *doctrinam de cultura animi*, quam ponimus, ut *Desideratam*, perveniamus. Hoc enim (ut *arbitramur*) *doctrinam de exemplari* novis quodammodo *viribus donabit*.

Inditus est atque *impressus unicuique rei appetitus, ad duplicem naturam boni*; Alteram, qua *res totum quiddam est in se ipsa*: Alteram, qua *est pars totius alicujus majoris*. Atque posterior hæc illa altera dignior est, & potentior, cum tendat ad *conservationem formæ amplioris*. Nominetur prima, *bonum individuale, sive sicutis*; posterior, *bonum communione*. Ferrum *Symphatia* particulari fertur ad *magnæ* tenet: at si paulo *ponderosius fuerit*, Amores illos deserit, & tanquam *Bonus civis & amator patriæ*, terram petit, regionem scilicet *connaturalium suorum*. Ulterius paulo *pergamus*; Corpora densa & *gravia terram petunt*, congregationem magnam *corporum densorum*: Attamen, potius quam *natura rerum divulsionem patitur*, & *detur* (ut loquuntur) *vacuum*, corpora hujusmodi in *sursum ferentur, & cessabunt ab officio suo etiam terram, ut præstent officium suum Mundo* ipsi debitum. Ita quasi *perpetuo obtinet*, ut *Conservatio Formæ* magis *Communione* minores *Appetitus* in *ordinem redgat*. At *Pærogativa ista Boni Communione* signatur præcipue in *homine*, si non *degeneraverit*, juxta *memorable illud Pompeii Magni dictum*; Qui, quo tempore *Romam* fames *premeret, annonæ importandæ præpositus, vehementissime autem ab amicis interpellatus, ne Marti, atroce tempestate ingruente, se committeret, illud tantum respondit, Necessè est, ut eam; non, ut vivam*: Adeo ut *vitæ desiderium* (quod in *individuo maximum est*) *amori & fidei in Rempubl. apud eum non præponderaret*. Sed quid *moramur*? Nulla, omnibus *seculis*, *reperita est vel Philosophia, vel Secta, vel Religio, vel Lex, aut Disciplina, quæ in tantum communione bonum exaltavit, Bonum, vero individuale depressit, quantum Sancta Fides Christiana*: unde *liquido pateat, unum eundemque Deum fuisse, qui creatoris Leges illas naturæ, hominibus vero Legem Christianam dedisset*. Propterea *legimus, nonnullos ex Electis & Sanctis Viris, optasse se potius erasos ex Libro Vitæ, quam ut salus ad fratres suos non perveniret; Ecclasi quadam charitatis, & impotenti desiderio boni communione incitatos*.

Hoc positum, ita ut *immutum maneat & inconcussum, nonnullis ex gravissimis in Morali Philosophia controversiis finem imponit*. Primo enim *Quæstionem* illam *determinat; de vitæ contemplativæ activæ præferenda*; idque contra *sententiam Aristotelis*. Omnes siquidem *rationes, quæ ab illo pro contemplativæ afferuntur, bonum privatum respiciunt, atque individuum tantum ipsius voluptatem, aut dignitatem, quibus in rebus contemplativæ palmam haud dubie reportat*. Etenim *contemplativa*

plativa non absimilis est comparationi, qua usus Pythagoras, ut Philosophiæ & contemplationi honorem ac decus assereret. Qui ab Hierone, quidnam esset, interrogatus, respondit: *Hieronem non latere, (si forte unquam Olympicis certaminibus intorfuisset) idibi loci contingere, ut veniant eo Alis fortuna sua in agonibus periculum facturi: Alis vero, ut mercatores, ad merces distrabendas: Alis ut amicos undique confluentes convenirent, & epulis ac hilaritati indulgerent: Alis denique ut caterorum essent spectatores. Se autem unum esse ex illis, qui spectandi gratia venerit.* Verum homines nosse debent, in hoc humanæ vitæ theatro, Deo & Angelis solum convenire, ut Spectatores sint. Neque sane fieri potuit, ut hac de re dubitatio in Ecclesia unquam suscitaretur: (utcuq; plurimis in ore fuerit dictum illud, *pretiosa in oculis Domini mors Sanctorum ejus:* Ex quo loco mortem illam civilem & instituta vitæ monasticæ & regularis attollere solebant;) nisi illud etiam una subesset, quod vita illa monastica mere contemplativa non sit, verum plane in officiis Ecclesiasticis versetur; Qualia sunt jugis oratio, & votorum sacrificia, Deo oblata: Librorum item Theologicorum, multo in otio, conscriptio, ad Legis Divinæ doctrinam propagandam: Quem admodum & Moses fecit, cum per tot dies in montis secessu moratus esset. Quin etiam Henoch, ab *Adamo Sepimus*, qui videtur fuisse princeps *Vitæ contemplativæ*, (etenim cum Deo ambulasse perhibetur) nihilominus Ecclesiam *Prophetiæ Libro* (qui etiam à Sancto Juda citatur) dotavit. *Contemplativam* vero quod attinet meram, & in se ipsa terminatam, quæque radios nullos, sive caloris, sive luminis, in societatem humanam diffundat, nefcit eam certe Theologia.

Determinat etiam quæstionem, tanta contentione agitatam, inter *Scholas Zenonis & Socratis* ex una parte, qui felicitatem in virtute, aut sola, aut adornata, (cujus semper in officiis vitæ partes potissimæ) collocarunt: & reliquas complures *Dectas & Scholas*, ex altera parte: veluti *Scholas Cyrenæicorum & Epicuræorum*: qui eam in voluptate constituerunt, Virtutem autem (sicut fit in Comœdiis aliquibus, ubi Hexa cum famula vestem mutat) plane ancillam statuerunt: utpote sine qua voluptati commode ministrari non posset: nec minus illam alteram *Epicuri Scholam*, quasi *reformatam*; quæ felicitatem nihil aliud esse prædicabat, quam animi tranquillitatem & serenitatem, à perturbationibus liberi, & vacui; ac si Jovem de solito deturbare vellent, & Saturnum cum aureo seculo reducere, quando neque æstas nec bruma fuissent, nec ver, nec autumnus, sed una & æquabilis ætatis temperies: denique & illam explosam *Pyrrhonis & Herilli Scholam*, qui sitam autumaverunt felicitatem in scrupulis quibusque animi profusus eliminandis, nullam statuentes fixam & constantem boni aut mali naturam, sed actiones pro bonis aut malis habentes, prout ex animo, motu puro & irrefracto, aut contra, cum aversatione & reluctatione, prodirent; quæ tamen opinio in *Hæresi Anabaptistarum* revixit, qui cuncta metiebantur juxta motus instinctus Spiritus, & constantiam vel vacillationem fidei. Liqueat autem, ista, quæ recensuimus, omnia ad privatam animorum tranquillitatem, & complacentiam, nullo modo autem ad *boni communionis*, spectare.

Porro redarguit etiam *Philosophiam Epicæti*, qui hoc utitur præsupposito; Felicitatem in iis poni debere, quæ in potestate nostrâ sunt, ne scilicet fortunæ & casibus simus obnoxii; quasi vero non multo fuerit felicius, in rectis & generosis intentionibus, & finibus, qui publicum bonum amplectantur, successu destitui, & frustrari, quam in omnibus, quæ ad privatam tantum fortunam nostram referuntur, Voti perpetuo competes fieri! Sicut *Consalvus*, Neapolim digito Militibus indicans, generosa voce testatus est, *Multo sibi optatius fore, unum pedem promovendo, ad interitum certum rueri, quam unius pedis recessu vitam in multos annos producere.* Cui etiam concinit cælestis Dux & Imperator, qui pronunciavit, *Conscientiam bonam jure esse Convivium*; Quibus verbis aperte significat, mentem bonarum intentionum sibi consciam, utcuque successu careat, verius & purius, & naturæ magis consentaneum præbere gaudium, quam universum illum apparatus, quo instrui possit homo, vel ut desiderii suis fruatur, vel ut animo conquiescat.

Redarguit etiam *Philosophiam abusum illum*, circa Epicæti tempora grassari cœptum: Nempe quod Philosophia verâ fuerit in genus quoddam vitæ Professorium, & tanquam in Artem; Quasi scilicet institutum Philosophiæ esset, non ut perturbationes compescerentur & extinguerentur; sed ut causæ & occasiones ipsarum evitarentur & summoventur: Ideoq; particularis quædam vitæ ratio ad hoc obtinendum ineunda esset: introducentio sane, tale genus sanitatis in animum, quale fuit Herodici in corpore: ejus meminit Aristoteles; illum scilicet nihil aliud per totam vitam egisse; quam ut valetudinem curaret; & proinde ab infinitis rebus abstineret, corporis interim usu quasi multatus. Ubi si hominibus officia societatis confectari cordi sit, illa demum valetudo maxime est expetenda, quæ quaslibet mutationes & impetus quoscunque ferre & vincere queat. Eodem modo & animus ille demum vere & proprie sanus & validus censendus est, qui per plurimas & maximas tentationes & perturbationes percurrere potest. Ita ut optime Diogenes dixisse visus sit; qui eas vires animi laudat, *quæ non ad caute abstinendum, sed ad fortiter sustinendum valent*; quæque animi impetum, etiam in maximis præcipitiis, cohibere possint; quæque (id quod in equis bene subactis laudatur) præstent, ut brevissimo spatio, & sistere se, & vertere possint.

Postremo, redarguit etiam *teneritudinem quandam ineptitudinem ad morigerandum*, in nonnullis ex antiquissimis Philosophis, & maxime in veneratione habitis, notam: Qui nimis facile se à rebus civilibus subdlexerint, ut indignitatibus & perturbationibus se exuerent, atque magis, sua opinione, illibati, & tanquam Sacrosancti, viverent: Ubi consentaneum esset, constantiam hominis vere Moralis talem fore, qualem idem *Consalvus* in homine militari requirebat: Nimirum ut honor ejus conterreretur tanquam *et tela crassior*; minimeque tam tenui, ut quidvis illud vellicare & lacetare possit.

CAP. II.

Partitio Boni individualis, vel Sui generis, in Bonum Activum, & Bonum Passivum. Partitio Boni Passivi, in Bonum Conservativum, & Bonum perfectivum. Partitio Boni Communionis in Officia Generalia, & Respectiva.